

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Lvcæ Pinelli Societatis Iesv Theologi, De Virtute Sev
Energia, & admirandis Sacrosanctæ Missæ effectibus,
Libri Duo**

Pinelli, Luca

Coloniæ, Anno M.D.CVIII.

XV. De Ritibus S. Missæ, qui consistunt in verbis eius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46295](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46295)

*De Ritibus S. Missæ, qui consistunt in
verbis eius.*

GA P. XV.

HIC præsupponendum est, omnia illa, quæ à S. Ecclesia huic Sacrificio Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi, ab ipso Christo instituto, adiuncta sunt, piè sancteque esse ordinata. Ita affirmat Conc. Trid. sess. 22. c. 4. & 6. & can. 5. 6. 20. Vnde à nonnullis Missa Institutio Diuina appellatur, non quòd tota instituta sit à Christo immediatè, quemadmodum supra Cap. 3. diximus, sed quia substantia eius ab ipso Christo immediatè sit instituta; reliqua verò omnia adiuncta ab Ecclesia, per potestatem à Christo Apostolis, & successoribus eorum Pontificibus concessam, quemadmodum id declarat S. Conc. Trident. sess. 21. c. 2. ita, vt ea etiam, quæ adiuncta sunt, nihilominus à Christo instituta censeantur, quamuis mediatè. Deinde etiam dici potest, quicquid adiunctum est, per Spiritum Sanctum Ecclesiæ esse inspiratû; vnde rectè Missam Institutionem esse Diuinam asseuerari potest.

potest. Hinc facile est colligere, quanta cum deuotione ac reuerentia Missam dicere pariter ac audire conueniat, cum non sit res ab hominibus inuenta, sed ab ipso Spiritu sancto inspirata.

Iam earum Orationum, quæ in Missa ex ordinatione ac institutione Ecclesiæ recitantur, nonnullæ ad laudem Dei, aliæ ad gratiarum actiones, aliæ ad instructionem populi in rebus fidei, aliæ ad excitandam deuotionem fidelium, aliæ ad præsentanda Deo nostra desideria; aliæ denique ad implorandam gratiam diuinam, (vt ex consideratione singularum patebit prolixius) diriguntur.

Primò, Sacerdos ad pedem altaris, facto signo Crucis, Psalmum recitat 42. *Judica me Deus, & c.* quo duo à Deo precipuè flagitat. Primò, vt protector suus esse velit ac defensor; deinde, vt lumen illi, ac veram sanctitatem cõcedat, quò introire ad altare Domini, atque dignè sanctum hoc Sacrificium offerre possit.

Secundò, sequitur peccatorum, non Sacerdotis duntaxat, sed etiam populi circumstantis Cõfessio, quæ à Damaso,

G. aut

aut (vt alij volunt) à Pontiano Papa fuit instituta vt per eam, tam Sacerdos, quàm populus, ad impetrandam à Deo peccatorum suorum veniam, hoc mediante Sacrificio, disponderetur, cum nihil sit, quod diuinam gratiam impediatur, ac peccatū, quod ex superbia nascitur: è contrario verò nihil adeo efficaciter Deum ad misericordiam & peccatorum remissionem nobis largiendam commoueat, quàm sui ipsius accusatio, ex humilitate proueniens. Vnde Proverb. c. 18. dicitur: *Iustus in principio accusator est sui.*

Hinc tertio loco sequitur *Introitus ad Missam*, in quo temporibus Apostolorum, dum Sacerdos accederet ad Altare, à Choro Psalmi nonnulli decantabantur, quemadmodum S. Dionysius c. 3. de Eccles. Hierarch. notat, quo cantu SS. Patrum in Limbo desideria designabantur, quibus Christi aduentum expectabant. Celestinus Papa postea, secundum Alcuinum, compendiosè ad eam quam nunc habemus formam reduxit.

Quartò sequitur *Kyrie & Christe elei-*
son,

son, qu
dita son
serere.
in confe
Trinitat
scilicet
secundò
toties ac
contra
pronunt
culpam,
tius, lib.
nouem p
Inde c
Gloria in
lis, parti
Capit h
tempore
Damafus
plenus e
actionum
sit gloria
hunc Hy
luctuosus
similibus
Sextò,
ticur ad p

Qui, quæ verba Græca sunt, Latinè reddita sonāt, *Domine miserere, Christe miserere*. Decantantur illa verba nouies in confessionem & laudem sanctissimæ Trinitatis, secūdum S. Thomam. Primò scilicet, ter illa dirigendo ad Patrem; secundo, ter ad Filium; tertio denique, toties ad Spiritum Sanctum: vel certè contra tres humani generis miseras pronuntiantur, ignorantiam scilicet, culpam, & pœnam: quãquam Innocentius, lib. 2. de Myst. Missæ, ea applicet ad nouem peccatorum genera.

Inde quinto loco subditur Hymnus: *Gloria in excelsis Deo*, partim ab Angelis, partim verò ab Ecclesia compositus. Cepit hic Hymnus in Missa decantari tempore Thelesphori Papæ, vt scribit Damascus in Pontificali c. 9. qui Hymnus plenus est, laudis diuinæ & gratiarum actionum. Et quia in eo præcipuè mētio fit gloriæ cælestis, ideo dicit S. Thomas, hunc Hymnum non recitari in Missis luctuosis Defunctorum, Ieiuniorum, & similibus.

Sextò, hoc Hymno absoluto, conuertitur ad populum Sacerdos, eumque his

G 2

verbis

verbis salutatur: *Dominus vobiscum*, quam salutationem Bracarense Concilium 2. cap. 21. ab ipsis institutam esse Apostolis affirmat. Episcopi tamē loco horum verborum, *Dominus vobiscum*, prima vice dicunt: *Pax vobis*, propterea quod ista verba prima sint, quæ post Resurrectionem Christus Dominus ad Apostolos suos protulerit. Vnde admirabile illud miraculum de S. Chrystostomo, cuius meminit Nicephorus lib. 14. Hist. sue Eccles. c. 43. dicens: S. Episcopi Chrystomi iam defuncti corpus, cum à Proclo Patriarcha in thronum, siue sedem Episcopalem esset collocatum, illique populus, *cape S. Pastor, cape sedem tuam*, acclamaret, respondisse: *Pax vobis*. Quod deinde minister sub persona populi respondet: *Et cum spiritu tuo*, antiquissimis quoque temporibus in Ecclesia usurpatum fuisse legitur.

Septimo loco sequitur *Collecta*, sic dicta, quod à populo dicatur in vnum collecta; aut, quemadmodum vult Hugo de S. Victore, lib. de Off. Eccles. c. 10. quia preces omnium simul collecta contineat; aut etiam, secundum aliorum

rum sententiam collectam
tium collectam
de Sacerdotibus
cat, Oratio
populorum
mentem
Chrystostomus
simul sit
Nonnumquam
(Flectantur
quo signum
in lib. de
dem peccatorum
ram, C
iterum est
Nomen
net, in
vna, in al
etiam quod
rum numerum
vt plurimum
Per Dominum
Filium tuum
à Patre
gratiam
cunque peccata
dabit vobis

rum

rum sententiam, quòd animos audientium colligat, & ad Deum excitet. Vnde Sacerdos, antequam Collectam dicat, *Oremus* inquit, inuitis nimirum populum ad eleuandam illa oratione mentem ad Deum, quæ, secundum S. Chrysostomum Hom. 16. in 2. ad Corin. simul fit à Populo, & ab ipso Sacerdote. Nonnunquam ante Orationem dicitur (*Flectamus genua,*) & subito (*Leuate,*) quo significatur, secundum S. Basilium, in lib. de Spiritu sancto, c. 26. quòd quidem peccatum nos deprimat ad terram, Christi verò benignitas & gratia iterum erigat.

Numerum Collectarum quod attinet, in Festis solemnioribus vsurpatur vna, in alijs tres recitantur, nonnunquam etiam quinque & septem, quem numerum nunquam solent excedere, quæ hac vt plurimum formula concluduntur: *Per Dominum nostrum Iesum Christum, Filium tuum, per quem, ceu Mediatorem, à Patre coelesti diuinam consequimur gratiam, secundum illud Ioan. 16. Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Oratione finita Populus respondet

spondet *Amen*, quæ vox interdum significat, *Ita est*, & *in veritate*, quo sensu sæpè Christus dicit, *Amen dico vobis*, id est, in veritate: Interdum verò consensum significat, & idem est, ac si dicas: *Ita sit*, aut, *Ita fiat*, quo sensu posteriore in Orationibus aut Collectis accipitur, ut exponit S. Hieronymus Epist. 134. S. Bernard. Serm. 7. in Cæna Domini, & alij.

Octauò legitur *Epistola*, ex veteri, vel nouo Testamento desumpta, cuius cum nono Canone Apostolorum mentio fiat, videtur hinc, veluti ex indicio maximè probabili, colligi posse, consuetudinem illam legendi *Epistolam* longè esse antiquissimam. Dicit Innocentius, libr. 2. de Myst. Myst. c. 29. *Epistolam* respectu Euangelij, quasi vice fungi Præcursoris, & hinc est, quòd ante ipsum Euangelium legatur. Adiungit Rupertus, libr. 1. de Offi. Eccl. c. 32. *Epistolas*, ut plurimum, doctrinas continere morales, quæ cum ad Euangelij mysteria nos disponunt, rectè illud ipsum præcedunt, uti scilicet Christum Dominum S. Ioannes Baptista præcessit.

Nonò

Non
tuli co
asperio
tandam
Festum
nulli ex
cantaba
nomen
hitur, q
ficat, q
rò verfi
in long
dicti fu
ria & æ
illud P
meus pr
test per
Patri in
aduent
stis post
Sequēti
Nicola
De his v
in Ratic
Deci
Bona nu
à Sacer

Nonò, post Epistolam lectam, versiculi communiter aliqui recitantur; vel asperi & graues, ad pœnitentiam excitandam; vel hilares ac iucundi, propter Festum, quod celebratur. Et quia nonnulli ex his versiculis ad gradus Altaris cantabantur, hinc cantus ille *Gradualis* nomen adeptus est. In Festis *Alleluia* canitur, quæ lætitiæ vox est, & idem significat, quod *Laudate Dominum*. Isti porò versiculi, qui aspera voce & verbis in longum tractis cantabantur, *Tractus* dicti sunt, quibus præsentis vitæ miseriæ & ærumnæ designabantur, secundùm illud *Psalmi. 19. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est*. Significari etiam potest per istos versiculos expectatio SS. Patrû in Limbo, Christi & Euangelij aduentum expectantium. Aliquibus Festis post versiculos *Prosa* recitatur, vel *Sequētia*, quæ cantio est hilaritatis, quâ Nicolaus Papa in Missa cantari cõcessit. De his versiculis prolixè agit Durandus in *Ration. Diuinorum Offic. c. 19. lib. 4.*

Decimò sequitur *Euangelium*, Latine Bona nuntiatio; siue lætû nütium, quòd à sacerdote stante sinistrum versus, qui

peccatorum locus est, legitur: vt significetur, Christum vocare peccatores ad pœnitentiam, & lucem gratiæ. Hoc antequam nunciare incipiat, salutat populum Sacerdos, dicendo: *Dominus vobiscum*, quò cum attentiōe verbum Dei auscultet. Anastasius Papa ordinavit, vt audiretur Euangelium stando, non sedendo, veluti refertur C. *Apostolica, de Consecrat. dist. 1.* ad significandam scilicet promptitudinem, quam vnusquisq; habere debet in exequendis omnibus ijs, quæ in Euangelio nobis præcipiuntur; aut sanè vnumquemq; paratum esse debere ad defendendam fidem & veritatē Euangelicam. Vnde Imperatore audiente Missam, etiamnum moris est, vt dum legitur Euangelium, manu aliquis enssem teneat euaginatam, ad Euangelij nimirum defensionem. In aliquibus regionibus consuetudinis est, vt audiētes Euangelium, pallium deponant, quo significatur, omnia potius bona temporalia deserenda esse, quam Euāgelium, secundum illud. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Matth. 19. Finito Euangelio populus dicit: *Gloria tibi Do-*

mine,

mine,
Ob let
gelij
gloria

Vn
diarè fi
ad fide
sequitu
quasi o
de crec
sue Sy
sensim
mirum
modo f
nihil a
breuis
sus, de
dis nos
Symbol
gnum
collect
ab inui
candun
mundu
articul
bolum
breue a

mine, aut: *Laus tibi Christe*, quasi dicat:
Ob letum hoc nuntium, & lucē S. Euangeliij nobis propositam, Tuæ Maiestati gloriam & laudem omnem deferimus.

Vndecimò, post Euangelium immediatè subiungitur *Credo*, siue, *Symbolum*, ad fidem, quæ Euangelij prædicationem sequitur, significandam, & est quædam quasi oris confessio Euangelij, quod corde creditur. Hinc olim populus *Credo*, siue *Symbolum*, à Sacerdote alta voce & sensim pronuntiatum, repetebat, ut nimirum omnes id discerent, atque hoc modo fidem suam profiterentur; cùm nihil aliud sit *Credo*, quàm fidei nostræ breuis Summa ac Compendium. Ambrosius, de velandis Virginibus, *Credo* cordis nostri signaculum appellat: Græci *Symbolum* vocant, quod Latinè sonat signum, siue quid ex multis particulis collectum. Apostoli enim, antequam ab inuicem separarentur, & ad prædicandum Euangelium per vniuersum mundum iter instituerēt, singuli vnum articulum proponētes, *Credo* siue *Symbolum* composuerunt. Quod *Symbolum*, breue ac compendiosum, olim in Missa

proponeretur, referente Dionys. de Eccles. Hierarch. c. 3. Postea in Concilio Nicæno aliud Symbolum compositum fuit, quod iussu Marci Papæ in Missa usurpatum fuit, ad Arrianæ hæreseos confutationem. Inde Papa Damasus Symbolum Constantinopolitanum in Missa dici ordinavit, quo etiam nunc hoc tempore utimur, in quo per adiectionem verbi (*Filioq;*) contra Græcorum errorem, sanctissimæ Trinitatis mysterium apertius aliquanto explicatur, veluti supra Cap. 2. dictum est. S. Augustinus lib. 50. Homil. Hom. 42. dicit: *Credo*, siue *Symbolum* fidei, non semel, sed aliquoties de die recitandum esse.

Duodecimò, Symbolo finito, denuo Populum salutatur Sacerdos, dicendo: *Dominus vobiscum*, eumq; ad orandum inuitat, dum inquit: *Oremus*, ut scilicet unusquisq; disponat se ad dignè offerendum. Versiculus iste, qui à Sacerdote recitatur, aut à Choro cantatur, *Offertoriū* dicitur, quòd oblatio eo tempore à populo fieri solet, quam recipit Sacerdos. Deinde Hostiam & vinum consecrandum Sacerdos offert Deo, secreto oratio-

oratio
rum a
terior
sint, f
ni nos
ant. A
pus ill
plus p
sed sec
ann. 18

De
dos, re
ter imm
hoc off
esse à g
se imm
quoque
Christi
lotus es
Deinde
liquas
tet nob
in hor
stem p
Innoc
60. & R
cijs.

orationes aliquas recitando, quò nimirum astantes maiori cum deuotione interiorè Deo oblationem perficere possint, secumq; Passionem Christi Domini nostri meditari ac ruminare incipiant. Ac tum quidem representatur tempus illud, quando Christus, nõ iam amplius palam apud Iudæos ambulabat, sed secretus cum discipulis latuit, Ioann. 11.

Decimotertiò, manus abluunt Sacerdos, recitandi Psalmum 25. *Lauabo inter innocentes manus meas*; innuens, ad hoc offerendum Sacrificium, non satis esse à grauioribus duntaxat peccatis esse immunem ac mundum; sed leuiora quoque peccata esse deponenda, quod Christus insinuat, cum Petro dicit: *Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet.* Deinde iterum in secreto Orationes aliquas recitat Sacerdos, quo repræsentet nobis Christum, ante Passionem suã in horto secreto ad Patrem suum cælestem preces effundentem, veluti notat Innocentius libr. 2. de Instit. Missæ cap. 60. & Rupertus libr. 2. de Diuinis Officijs.

Decimoquartò sequitur *Præfatio*, quæ nihil aliud est, quàm quasi præludium aliquod, ad modum Hymni compositum, aptissimum ad præparandas astantium mentes ad futurum Sacrificium, quos inuitat Sacerdos, vt eleuatis sursum animis, Angelorum se cœtibus coniungant, ad cantandas laudes & gratiarum actiones Diuinæ Maiestati, pro summis beneficijs ac cœlestibus donis, quæ à manu eius continuò recipimus. Hanc Præfationem à Papa Gelasio nonnulli institutam volunt; alij Sixto I. alij deniq; Apostolis eam adscribunt.

Decimoquintò inchoatur Canon Missæ his verbis; *Te igitur clementissime Pater*. Canon Regulam significat, & formam in Diuino hoc Sacrificio obseruandam: quamuis Isidorus, libr. 1. de Officijs, Canonem appellet ordinem Missæ, vbi dicit, Canonem ab ipso S. Petro habere exordium, postea verò à sequentibus Pontificibus auctum. Verba Canonis vltimò adiuncta sunt hæc: *Diesq; nostros in tua pace disponas*, adscribunturque Gregorio I. Vnde secundum Suarez disput. 83. sect. 2. §. Secundo; iã ab octingentis

gentis
adiun
Trid.
Eccles
Dicit p
Canon
ipsum
guntur
ter nos
rum, &
in Can
guis D
sub vtr
dote co
gno ho
in Ecc
Dec
summa
lus, qu
quod t
uissent
Psalm.
tempo
iste ad
firmus: c
est. Don
versicu

gentis annis nihil quicquam Canon
adiunctum fuit, cui astipulatur Concil.
Trid. sess. 22. c. 4. vbi dicit: Canonem ab
Ecclesia institutum multis ante sæculis.
Dicit præterea illud ipsum Concilium,
Canonem constare ex verbis, partim
ipsius Christi Domini, per quæ intelli-
guntur verba Consecrationis; item *Pa-
ter noster*, &c. partim verò Apostolo-
rum, & aliorum Pontificum. Demum
in Canone consecratur Corpus & San-
guis Domini nostri Iesu Christi, item
sub vtraq; specie recipitur, & à Sacer-
dote consumitur. Hinc est, quòd in ma-
gno honore semper habitus est Canon
in Ecclesia Christi.

Decimosextò, finito Canone, & con-
summato Sacrificio, recitatur versicu-
lus, qui dicitur *Communio*, propterea
quòd tum fideles communicare cõsue-
uissent, cum quo simul cantabatur olim
Psalm. 33. *Benedicam Dominum in omni
tempore*, in quo continetur versiculus
iste ad Communionem accommodatissi-
mus: *Gustate, & videte, quoniam suavis
est Dominus*. Hodie diuersi recitantur
versiculi, quandoquidem non semper

communicatur, nomine interim Communionis remanente.

Decimoseptimò sequitur *Dominus vobiscum*, cum *Oratione*, vel *Collecta* vna, vel pluribus conformiter Rubricis, quibus, vt plurimum, gratiarum actio continetur.

Decimooctauò denuo salutatur Populus his verbis: *Dominus vobiscum*, simulque dimittitur. In qua populi dimissione olim dici solebat: *Ite in pace*, hodie dicitur: vel, *Ite Missa est*, puta in Festis; de quibus dictum est Cap. I. vel, *Benedicamus Domino*, puta in Ferijs; vel, *Requiescant in pace*, puta in Missis pro defunctis. Populus verò non prius discedit, neque discedere debet, quàm acceperit benedictionem, vt constitutum est Cap. Conuenit, de Consecr. dist. 5.

Decimononò, Sacerdos, antequàm benedictionem det astantibus, secretò recitat hanc Orationem: *Placeat tibi, &c.* qua Oratione sanctissimam orat Trinitatem, vt litationem peractam ita acceptam ferat, patiaturque eam ipsam prodesse tam Sacerdoti, quàm omnibus, pro quibus est facta. Atque ita tandem

dem

dem p
licet n
dedit
meret

Vig
citur B
erat Ve
videtur
tio fiat
crificij
omniu
clesia,
in eod
caro fa
est om
quibus
Ideoq;
respon

De Rit

Hic
nia
rentia
tutas, v
vestit,

dem populo benedicat, repræsentâs scilicet nobis benedictione Christi, quam dedit discipulis suis, cùm ab illis assumeretur in cælum, Luca 24.

Vigesimo demum, & ultimo loco, dicitur Euangelium S. Ioannis, *In principio erat Verbum*. Conuenire enim maxime videtur, vt tanto Sacrificio finito, mentio fiat eius, qui origo fuit cùm eius Sacrificij, tum verò reliquorum donorum omnium cęlestium, quotquot habet Ecclesia, hoc est, Verbi incarnati, de quo in eodem Euangelio dicitur: *Et Verbum caro factum est*, scilicet Christus, qui fons est omnium bonorum spiritualium, de quibus laus & honor debetur Domino. Ideoq; Minister nomine totius populi respondet: *Gloria tibi Domine*.

De Ritibus S. Missæ, qui consistunt in actionibus & Ceremonijs eius.

CAP. XVI.

Hic notandum est aliquas Cœremonias ab Ecclesia ad decorẽ & reuerentiã diuini huius Sacrificij esse institutas, veluti cùm Sacerdos, antequam se vestit, manus abluit; cùm veniens ex
Sacr-